

UZASADNIENIE

W dniu 4 maja 2021r. powodowie M. D. (1) i M. D. (2) wystąpili przeciwko (...) Bankowi S.A. we W. z pozwem o:

I. ustalenie, że umowa kredytu nr (...) zawarta w dniu 21 maja 2008 r. pomiędzy powodami a (...) Bankiem S.A. jest nieważna;

II. ustalenie, że zapisy ww. umowy stanowią klauzule niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ kc;

III.

a) w przypadku uznania całości umowy za nieważną zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwoty 21.682,08 zł, nadto na rzecz powódki M. D. (1) kwoty 78.317,92 zł – tytułem zwrotu uiszczonych przez powodów rat kapitałowo-odsetkowych oraz pozostałych opłat wniesionych w związku z ww. umową – wraz z ustawowymi odsetkami od dnia pobrania środków do dnia zapłaty,

b) w roszczeniu ewentualnym w przypadku uznania abuzywności niektórych zapisów umowy przy jednoczesnym zachowaniu jej ważności zasądzenie od pozwanego odpowiednio 5.736,25 zł i 36.663,36 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia pobrania środków do dnia zapłaty;

a także zasądzenie od pozwanego kosztów procesu.

W uzasadnieniu pozwu powodowie podali, że w dniu 21 maja 2008 r. zawarli z pozwanym umowę kredytu hipotecznego nr (...). Kwota kredytu wynosiła 130.653,11 zł. Kredyt miał charakter kredytu waloryzowanego, indeksowanego do franka szwajcarskiego. Środki zostały uruchomione w złotych polskich i przeliczono je na kwoty w CHF.

Powodowie zarzucili, że umowa kredytu zawiera niedozwolone postanowienia umowne dotyczące przeliczania walut, związane z podwójną waloryzacją, uzależnioną w pierwszej kolejności od kursu kupna waluty (w dniu uruchomienia kredytu - § 4 umowy, § 31 Regulaminu kredytu), a w dalszej kolejności od kursu sprzedaży waluty (w dniu poprzedzającym dzień spłaty kolejnych rat - § 11 ust. 5 regulaminu kredytu) oraz z samodzielnym kształtowaniem wysokości zobowiązania kredytowego powodów poprzez ustalanie przez Bank w sposób dowolny i oderwany od jakichkolwiek obiektywnych czynników kursów kupna i sprzedaży franka szwajcarskiego stosowanych dla celów obsługi umowy zawartej z powodami. Korzyści Banku wynikające z zastosowania podwójnych klauzul waloryzacyjnych są oczywiste. Postanowienia regulaminu nie zawierają obiektywnych i precyzyjnych czynników, które determinują sposób ustalania kursów wymiany walut.

W ocenie powodów zasadne jest uznanie zawartej umowy za nieważną, ewentualnie uznanie, iż kredyt udzielony pozwanym jest kredytem złotówkowym bez klauzuli indeksacji frankiem szwajcarskim.

Do chwili wniesienia pozwu powodowie uiszcili na rzecz Banku tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych 105.683,11 zł i 83,72 CHF. Otrzymali kredyt w kwocie 130.653,11 zł.

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) Bank S.A. we W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów kosztów procesu. Pozwany zakwestionował powództwo zarówno co do zasady, jak i co do wysokości. Pozwany podniósł, że powodowie byli w pełni świadomi ryzyka kursowego decydując się na kredyty indeksowane do CHF. Zdaniem pozwanego postanowienia umowne są zgodne z prawem, w tym z art. 69 ust 1 Prawa bankowego oraz art. 353(1) k.c. i 385(1) § 1 k.c.. Umowa więc nie jest nieważna w świetle art. 58 k.c., ani też nie narusza zasady walutowości. Również tzw. ustawa antyspreadowa potwierdza ważność zawartych umów kredytowych. Odnosząc się do zarzutu dotyczących bezskuteczności postanowień umownych pozwany wskazał, że klauzule indeksacyjne były indywidualnie uzgadniane i są zgodne z dobrymi obyczajami i nie naruszają interesów konsumentów oraz zostały

usunięte poprzez zawarcie aneksów przewidujących spłatę w CHF Pozwany podkreślił też, że brak jest po jego stronie bezpodstawnego wzbogacenia a nadto podniósł zarzut przedawnienia i braku solidarności oraz zakwestionował status powodów jako konsumentów.

Pozwany zgłosił zarzut potrącenia wierzytelności dochodzonej przez powodów ze swoją wierzytelnością – równowartością przekazanej powodom kwoty kredytu.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W 25 kwietnia 2008r. M. D. (1) i M. D. (2) złożyli wniosek do (...) Bank SA (poprzednik prawny pozwanego banku) o udzielenie kredytu hipotecznego w kwocie 130.000 zł indeksowanego do CHF i rozłożenie go na 15. Kredyt miał posłużyć na zakup mieszkania.

wniosek k. 140 - 148

Wraz z wnioskiem powodowie podpisali także oświadczenia kredytobiorcy, w których oświadczyli, iż

- wnioskodawca został poinformowany przez pracownika banku o ryzykach związanych z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej,
- zostali poinformowani o ryzyku zmiennej stopy procentowej;
- wyrażają zgodę na pozyskiwanie informacji niezbędnych do potwierdzenia ich zdolności kredytowej

oświadczenia k. 116-118

M. D. (1) ma wykształcenie średnie, w dacie zawarcia umowy pracowała na umowę o pracę w bankowości na stanowisku referent. M. D. (2) ma wykształcenie wyższe i w dacie zawarcia umowy pracował w handlu. Powodom udzielono pouczenia o ryzyku kursowym, wskazując na jego istnienie oraz przedstawiając umacnianie się złotówki w stosunku do franka szwajcarskiego.

Środki z kredytu wykorzystano na zakup mieszkania.

wniosek k. 146, zeznania powodów

W dniu 21 maja 2008r. powodowie oraz (...) Bank SA we W. zawarli umowę kredytu nr (...). Pozwany bank udzielił powodom kredytu w kwocie 64.350,10 CHF na okres 192 miesięcy z przeznaczeniem na zakup mieszkania w R.. Wypłata kredytu miała nastąpić jednorazowo.

Zgodnie z § 5 umowy kredyt oprocentowany został według zmiennej stopy procentowej, która na dzień sporządzenia umowy wynosiła 4,04% w stosunku rocznym z zastrzeżeniem postanowień Regulaminu w zakresie ustalania wysokości oprocentowania. Zmienna stopa procentowa ustalana jest jako suma wskaźnika L3 obliczanego w oparciu o LIBOR 3M (CHF) oraz stałej marży banku w wysokości 1,25 punktów procentowych. W umowie wskazano całkowity koszt kredytu na dzień sporządzenia umowy. Zmiana oprocentowania miała następować wraz ze zmianami LIBOR 3M CHF poprzez obliczenie średniej arytmetycznej tego wskaźnika za okres miesiąca (§ 5 umowy).

Kredyt był indeksowany kursem CHF. Wypłata miała nastąpić w PLN po przeliczeniu na CHF według kursu nie niższego niż kurs kupna walut zgodnie z Tabelą Kursów obowiązującą w momencie wypłaty środków z kredytu. W przypadku zaś wypłaty kredytu w transzach obowiązywał kurs kupna walut zgodnie z Tabelą Kursów obowiązującą w momencie wypłaty poszczególnych transz kredytu. (§ 7 ust. 2 umowy). Spłata miała następować w złotych po przeliczeniu raty wyrażonej w CHF po kursie sprzedaży ustalonym w Tabeli Kursów banku (§ 4 umowy).

Integralną częścią umowy stanowił Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych w (...).

Podpisując umowy powodowie występowali jako konsumenci. Umowa została zawarta za pomocą wzorców umownych stosowanych przez Bank udzielający kredytu. Przeważająca część umowy została zawarta na wzorcach umownych jednostronnie określonych przez pozwanego bank

Umowa kredytowa k.36-38

Dnia 22 marca 2010r. strony podpisały aneks do umowy kredytowej, wydłużając okres kredytowania do 396 miesięcy.

Aneks k. 48

Wyrokiem z dnia 28 stycznia 2010r. związek małżeński powodów został rozwiązany przez rozwód. Powódka samodzielnie zaczęła spłacać raty kredytu.

Wyrok k. 50-51

23 września 2011 r. (...) zmienił nazwę na (...) Bank SA (okoliczność bezsporna).

Od daty zawarcia umów kurs CHF znacznie wzrósł (na datę zamknięcia rozprawy kurs wynosił ok. 4,75 PLN), co spowodowało wzrost rat i salda zadłużenia.

Okoliczności znane z urzędu

Od zawarcia umowy do 8 lutego 2021 r. powodowie tytułem spłaty kredytu zapłacili bankowi 105.683,39 zł i 83,72 CHF.

Historia spłat

Większość okoliczności sprawy niniejszej wynikała z niekwestionowanych dokumentów prywatnych, które zostały przedstawione w należytym uwierzytelnionych kserokopiach. W szczególności treść umów i oświadczeń oraz wysokość dokonanych wpłat wynikała z zaświadczeń wystawionych przez pozwanego bank. Dokumenty przedstawiane przez strony były kserokopiami tych samych dokumentów.

Sąd zwrócił uwagę stronom na znane sobie z urzędu okoliczności dotyczące negatywnych skutków zawierania umów powiązanych z kursem CHF dla konsumentów w Australii, Austrii i Włoszech (niekiedy dwukrotne zwiększenie zadłużenia ponad kwotę udzielonego kredytu), jak również na zmiany w zakresie kursów CHF oraz instytucji obliczających LIBOR (co będzie przedmiotem dalszych rozważań). Zdaniem Sądu szczególnie istotne było osiągnięcie przez kurs franka poziomu 3,11 zł w 2004 r. i spadek tego kursu w późniejszym okresie (co obrazuje załącznik graficzny). Istotną okazała się również okoliczność, że jeden z banków polskich przedstawiał klientom zamierzającym zawrzeć umowę kredytu w CHF informację o wzroście rat kredytu i salda zadłużenia przy zmianach kursu od 2.0 do 4.0 PLN za 1 CHF (co Sądowi wiadomo z akt innych spraw prowadzonych w tutejszym Wydziale).

Pozwany nie wykazał szeregu podnoszonych przez siebie okoliczności. Przede wszystkim w świetle oświadczenia o otrzymaniu wzorców umownych przez powodów trudno w ogóle mówić o indywidualnym uzgodnieniu treści umowy – po za kwotą kredytu i jego oprocentowaniem. Postanowienia umowy dotyczące indeksacji oraz określania kursów były zawarte we wzorcu umowy przygotowanym przed jej zawarciem. Zaznaczenie we wniosku waluty CHF jako waluty indeksacyjnej nie oznacza automatycznie, że została ona uzgodniona indywidualnie – co będzie jeszcze przedmiotem dalszego wyводу.

Po drugie pozwany nie wykazał zakresu pouczeń o ryzyku kursowym, które wpływa na ocenę jednoznaczności postanowień umowy (co również zostanie bliżej wyjaśnione w dalszej części uzasadnienia). Pozwany przedstawił szereg szczegółowych danych, w szczególności wykresów kursu obejmujących maksima cenowe oraz przykładowe obliczenia – jako ekrany przygotowane w arkuszu kalkulacyjnym.

Zeznania powodów należy uznać za wiarygodne, choć – podobnie jak w innych sprawach tego rodzaju – akcentowali oni zaufanie do banku w okresie zawarcia kredytu i brak świadomości co do zakresu możliwych zmian kursu, jak również zapewnienia o korzyściach, jakie mieli odnieść z proponowanych produktów. Należy podkreślić, że powodowie potwierdzali również okoliczności dla nich niekorzystne, jak pouczenie ich o pewnych zmianach kursu CHF, jak również brak głębszego rozważenia treści i warunków zawieranej umowy i bezrefleksyjne zaakceptowanie twierdzeń pośrednika popartych „reklamą” znajomych, którzy wcześniej korzystali z jego usług. Sąd zwrócił uwagę, że zagadnienia ryzyka kursowego w okresie zawierania umów – a więc po wejściu Polski do UE - nie mogły być zupełnie obce powodom już z racji szerokiej debaty medialnej w tym zakresie czy już wtedy powszechnych wyjazdów zagranicznych i obrotu kantorowego. W takiej sytuacji pominięcie kwestii ryzyka kursowego przy podejmowaniu decyzji daje się wytłumaczyć.

Zeznania świadków w ocenie Sądu nie mogły zawierać okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia. Świadkowie nie byli obecni przy zawarciu umowy. Kwestia faktycznego sposobu ustalania tabeli kursów w dacie zawarcia umowy wobec umownej możliwości dowolnego kształtowania tego kursu nie miała znaczenia, zaś finansowania kredytów indeksowanych przez bank nie stanowi przedmiotu postępowania. W szczególności wykazanie, że pozwany bank stosował praktykę obliczania marży kursowej na podstawie notowań innych banków za poprzedni miesiąc (a więc nie na zasadzie arbitralnej decyzji) jeszcze przed zawarciem aneksu do umowy nie wpłynęłoby na wynik postępowania.

Dla Sądu jest bezsporne, iż z udzieleniem kredytów indeksowanych przez bank wiąże się posiadanie zobowiązań wyrażonych w indeksowanej walucie w przybliżeniu odpowiadających wysokością udzielonym kredytom. Charakter prawny tych zobowiązań (w szczególności czy są to kredyty w CHF czy instrumenty w rodzaju transakcji CIRS) ma drugorzędne znaczenie. Zasadniczą konsekwencją takiego stanu rzeczy w razie upadku umowy może być konieczność sfinansowania przez bank z własnych środków różnicy pomiędzy kursem waluty z dnia wypłaty kredytu a kursem obecnym – przynajmniej w zakresie wyliczonego przez bank kapitału kredytu w CHF pozostałego do spłaty. Zakładając, że pozwany bank w związku z kredytem powodów posiada zobowiązania wyrażone w CHF, to unieważnienie umowy może wiązać się z koniecznością spłaty tych zobowiązań. Gdyby przykładowo na datę zamknięcia rozprawy zadłużenie powodów wynosiło 80 000 CHF, to w skrajnym wypadku bank będzie musiał z własnych środków pokryć kwotę rzędu 160 000 zł (kwota kapitału w CHF * różnica kursu obecnego (4,0zł) i kursu wypłaty (2,0 zł)). Dokładna kwota straty banku z tego tytułu nie była wskazywana, ani tym bardziej nie została wykazana przez pozwanego: z racji różnego rodzaju zobowiązań walutowych oraz różnych dat ich powstania można jedynie spodziewać się, że rzeczywista kwota ewentualnej straty banku byłaby wyraźnie niższa.

Dowód z opinii biegłego z zakresu bankowości, okazał się nieprzydatny dla rozstrzygnięcia z przyczyn prawnych wskazanych poniżej: wobec stwierdzenia nieważności umowy nie było potrzeby przeliczenia wysokości świadczeń według np. innych kursów czy stóp procentowych.

Sąd zważył, co następuje.

Powództwo o ustalenie nieważności umowy zasługuje na uwzględnienie.

Powodowie dochodzą ustalenia nieważności umowy kredytu oraz zwrotu świadczeń nienależnych spełnionych w wykonaniu tej umowy. Powodowie zakwestionowali tę umowę kredytową, powołując się na jej sprzeczność z przepisami prawa bankowego oraz zawarcie w treści umowy postanowień niedozwolonych w rozumieniu art. 385¹ i nast. kc.

Uprawnione jest stanowisko powodów co do zawarcia w treści umowy niedozwolonych postanowień umownych w zakresie odnoszącym się do indeksacji kredytu do waluty CHF, co skutkowało nieważnością tejże umowy.

Powodowie w celu pozyskania środków na zakup lokalu mieszkalnego złożyli wniosek o udzielenie im kredytu w kwocie 130.000 zł, a następnie zawarli z (...) Bankiem S.A. umowę kredytu na kwotę 64.350,10 CHF Powodowie zawarli z (...) Bankiem S.A. umowę kredytu typu indeksowanego (waloryzowanego) do waluty CHF.

Stosownie do postanowień umowy kredytowej, wypłata kredytu miała być dokonana w złotych polskich przy jednoczesnym przeliczeniu wysokości wypłaconych kwot na CHF wg kursu kupna walut ustalanego przez (...) Bank S.A. i obowiązującego w Banku w dniu uruchomienia kredytu lub jego poszczególnych transz. Stosowane do przeliczenia walut przy wypłacie kredytu kursy CHF ustalane były jednostronnie wg tabeli kursów obowiązującej w Banku.

Wysokość rat kapitałowo-odsetkowych była ustalana na podstawie wskazanej w harmonogramie spłat kwoty wyrażonej w CHF wyliczonej po wypłacie kredytu (transzy kredytu). Spłata tych rat również następowała w złotych polskich przy jednoczesnym przeliczeniu wysokości wpłaconej kwoty na CHF wg kursu sprzedaży walut ustalanego przez (...) Bank S.A. i obowiązującego w Banku w dniu poprzedzającym dzień płatności kolejnej raty.

W ten sposób w chwili zawarcia umowy kwota kredytu będąca podstawą wyliczenia rat nie została ściśle oznaczona.

Umowa kredytu przewidywała przeliczenie sumy kredytu wyrażonej w PLN na sumę wyrażoną w CHF, ale nie wskazała konkretnie i stanowczo, ile wynosi przeliczona suma w walucie indeksacji – CHF. W umowie zawarte było przeliczenie sumy kredytu na walutę waloryzacji według kursu z dnia sporządzenia umowy – mające jednak wyłącznie orientacyjny charakter. Docelowa suma kredytu w CHF miała dopiero wynikać z harmonogramu spłat. Jak wynika z umowy, uruchomienie kredytu miało nastąpić po spełnieniu szeregu warunków. Warunki te mogły być spełnione przez kredytobiorców dość szybko, nawet tego samego dnia lub w ciągu kilku dni. W chwili zawarcia umowy nie można było jednak jednoznacznie ustalić daty, w jakiej uruchomienie kredytu miało nastąpić.

Pozwany w żaden sposób nie wyjaśnił ani nawet nie próbował wyjaśnić, dlaczego nie było możliwe dokonanie jednoznacznego i wiążącego przeliczenia PLN na CHF w dniu zawarcia umowy kredytu i według – uzgodnionego przez strony – kursu z tego dnia. Nic nie stało na przeszkodzie, aby w umowie kredytu dokonać przeliczenia waluty według określonego kursu, w szczególności średniego kursu NBP, albo jakiegokolwiek innego kursu – uzgodnionego z powodami. Tymczasem umowa kredytu pozostawiała Bankowi swobodę w zakresie wyrażenia w CHF kwoty kredytu oddanej do dyspozycji kredytobiorcy, a w konsekwencji wysokości rat spłaty kredytu. Zapis o przeliczeniu sumy kredytu na CHF według kursu z dnia uruchomienia kredytu jest zapisem pochodzącym od Banku, a nie od powodów. Nie było to z pewnością postanowienie indywidualnie uzgodnione, skoro zostało przeniesione dosłownie z regulaminu kredytu. W umowie kredytu nie został również opisany mechanizm ustalania kursów kupna i sprzedaży CHF. Metoda kształtowania kursu nie została uzgodniona w ramach indywidualnej, jednostkowej umowy. Stosowane w umowie kredytu do przeliczenia walut przy wypłacie kredytu oraz przy spłacie kolejnych rat kursy CHF ustalane były w istocie jednostronnie wg tabeli kursów obowiązującej w (...) Banku S.A. Pozwany powołał się na zapis regulaminu udzielania kredytów dotyczący podstaw ustalania kursów walut.

Stosowanie w ogóle do jakichkolwiek przeliczeń kursu ustalanego przez Bank – bez jednoznacznego i pełnego przedstawienia w umowie kredytu metody wyliczania tego kursu poddającej się weryfikacji – może być traktowane jako niedozwolone postanowienie umowne, sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interesy kredytobiorcy. Miernik waloryzacji stosowany do przeliczenia świadczenia pieniężnego winien mieć charakter obiektywny, niezależny od woli jednej ze stron. Natomiast mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, pozostawiający bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22.01.2016 r., I CSK 149/14, OSNC 2016/11/134; z dnia 13.12.2018 r., V CSK 559/17), inaczej mówiąc jest nieuczciwy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27.02.2019 r., II CSK 19/18).

Nie ma przy tym znaczenia, czy kursy były ustalane na podstawie danych transakcyjnych pozyskiwanych z rynków finansowych (przy użyciu systemu Bloomberg, Reuters, Thompson, itp.) czy też w inny sposób, jeżeli sposób ten nie został indywidualnie uzgodniony na potrzeby konkretnej transakcji. Nie ma też znaczenia, że kursy ustalane są według takich samych czy podobnych reguł przez wszystkie banki komercyjne.

Ponadto, zastosowanie innego kursu dla przeliczenia kredytu uruchamianego – kursu kupna oraz innego kursu dla przeliczenia kredytu spłacanego – kursu sprzedaży prowadzi do uzyskania przez bank dodatkowej korzyści finansowej wynikłej z różnicy między tymi kursami. Na tym polega istota tzw. spreadu walutowego.

W umowie wskazana orientacyjnie kwota kredytu po indeksacji – według kursu z dnia sporządzenia umowy – wynosiła 64.350,10 CHF. Jednakże sama tylko możliwość zaistnienia różnicy w górę lub w dół stanowi wadliwość umowy.

Stosując swój kurs kupna – niższy od kursu średniego NBP – Bank spowodował zwiększenie zobowiązania kredytobiorców wyrażonego w walucie waloryzacji.

Nietrafnie podniósł pozwany, że indeksacja kredytu nie spowodowała zmiany zobowiązania kredytowego powodów. Z uwagi na zastosowanie kursu kupna (niższego) do przeliczenia kredytu wypłaconego oraz kursu sprzedaży (wyższego) do spłaty kredytu zobowiązanie staje się wyższe już w dniu wypłaty, gdyby kredyt miał zostać od razu spłacony. Suma kapitału w PLN do spłaty jest we takim przypadku z założenia wyższa od sumy kapitału udostępnionego.

Zastosowanie różnego kursu w zależności od tego, czy przeliczenie dotyczy wypłaconego kredytu czy też wysokości raty w dniu przewidzianym w harmonogramie lub dniu poprzedzającym dzień płatności należy uznać za naruszające interes konsumenta w sposób rażący, a niezależnie od tego za postanowienie umowne dotknięte sprzecznością z zasadami współżycia społecznego na zasadach ogólnych, a w konsekwencji nieważnością w rozumieniu art. 58 § 2 kc. Na potrzeby indeksacji kredytu do waluty obcej należało przyjąć kurs ustalany według tej samej jednolitej metody – albo każdorazowo kurs kupna, albo każdorazowo kurs sprzedaży albo jakąś postać kursu uśrednionego lub kursu niezależnego od stron umowy, np. kursu ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski. Rozbieżność stosowanych kursów stanowi korzyść wyłącznie dla banku udzielającego kredytu, a nie dla kredytobiorcy będącego konsumentem. Sytuacje tego rodzaju legły zresztą u podstaw dokonania nowelizacji prawa bankowego ustawą tzw. antyspreadową z dnia 26.07.2011 r.

Wadliwe klauzule przeliczeniowe podlegają pominięciu – art. 385¹ § 1 i 2 kc. Jeżeli jednak dotyczą głównych świadczeń stron, umowa bez uwzględnienia tychże klauzul nie może być w ogóle wykonywana, co z kolei oznacza, iż jest ona nieważna na podstawie art. 58 § 1 kc. W aktualnym orzecznictwie sądowym przyjmowane jest stanowisko, iż klauzula indeksacyjna dotyczy głównego świadczenia stron umowy kredytu w rozumieniu art. 385¹ § 1 kc (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18).

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Skoro w samej umowie kredytu nie została wiążąco wskazana suma kredytu w CHF, będąca podstawą wyliczenia rat, czyli umowa kredytu pozostawiała bankowi swobodę w zakresie wyrażenia w CHF kwoty kredytu oddanej do dyspozycji kredytobiorcy, a w konsekwencji wysokości rat spłaty kredytu, to znaczy że umowa ta wadliwie określała zobowiązanie kredytobiorcy do zwrotu otrzymanej sumy, a przez to nie zawierała prawidłowo oznaczonych wszystkich niezbędnych elementów umowy kredytu przewidzianych w art. 69 ust. 1 prawa bankowego. To zaś uzasadnia stwierdzenie nieważności tej umowy.

Pozwany nie wykazał, aby treść umowy kredytu została indywidualnie uzgodniona z powodami. Przeciwnie, widać, że treść umowy w zakresie kwestionowanych postanowień indeksacyjnych stanowi wzorzec opracowany przez Bank. Pozwany nie wykazał, aby w okresie pomiędzy złożeniem wniosku a podpisaniem umowy przedstawił (przesłał) powodowi projekt umowy w celu akceptacji i dokonania ewentualnych zmian. Powód zeznał, że zapoznał się z umową podczas wizyty w Banku w celu jej podpisania, przy czym dokument umowy był już przygotowany. W takich okolicznościach nie sposób mówić o indywidualnym uzgodnieniu poszczególnych postanowień umowy kredytu. Nie

może też mieć decydującego znaczenia podpisanie przez powodów – na formularzu Banku – oświadczeń o ryzyku walutowym i ryzyku zmiany stopy procentowej. Możliwość samej zmiany kursu waluty jest oczywista, natomiast powodowie nie wyrazili swobodnie zgody na stosowanie kursów ustalanych przez Bank.

Co do zasady przeliczenie kredytu wyrażonego nominalnie w złotych polskich według oznaczonego kursu waluty obcej należy uznać za dopuszczalne i zgodne z ustawą. Według art. 358¹ § 2 kc strony umowy, w szczególności umowy kredytu, mogą zastrzec, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego miernika wartości (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25.03.2011 r., IV CSK 377/10; z dnia 18.05.2016 r., V CSK 88/16; z dnia 08.12.2006 r., V CSK 339/06). Tenże miernik może być rozumiany jako wskaźnik w ogóle mający inny charakter albo jako waluta obca w stosunku do waluty zobowiązania – skoro ustawodawca dopuszcza miernik waloryzacji inny niż pieniądz, to znaczy, że dopuszcza także inny pieniądz (walutę) niż pieniądz polski (waluta polska). Świadczenie pieniężne może zatem zostać zwaloryzowane według przewidzianego w umowie kryterium – przeciętnego wynagrodzenia, stopy inflacji, kursu złota, średniej ceny zboża albo jakichkolwiek innego wskaźnika gospodarczego, a także przeliczenie świadczenia pieniężnego wyrażonego nominalnie w złotych polskich może nastąpić według kursu innej waluty. Indeksacja kredytu do waluty obcej jest postacią takiej właśnie waloryzacji umownej. Waloryzacja świadczenia pieniężnego zmierza do urealnienia jego wartości poprzez odwołanie do obiektywnych, niezależnych od stron transakcji kryteriów. Także w przypadku umów kredytu takie urealnienie może znaleźć zastosowanie. Waloryzacja kwoty nominalnej kredytu jest niezależna od ustaleń dotyczących odsetek umownych (kapitałowych), które w przypadku umowy kredytu stanowią wynagrodzenie banku za wykorzystanie przez kredytobiorcę udostępnionych mu środków pieniężnych, w przeciwieństwie do odsetek za opóźnienie pełniących właśnie funkcję waloryzacyjną obok funkcji represyjnej.

Regulacje dotyczące kredytu indeksowanego do waluty obcej zostały wprowadzone do art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 pr. bank. z dniem 26.08.2011 r. na mocy ustawy z dnia 26.07.2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe i niektórych innych ustaw (tzw. ustawy antyspreadowej). Nie oznacza to jednak, iż przed tą datą zawarcie umowy kredytu tego rodzaju było niedopuszczalne. Przeciwnie, możliwość zawarcia umowy kredytu zawierającej tego rodzaju postanowienia mieściła się w ramach ogólnej swobody kontaktowania przewidzianej w art. 353¹ kc (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 29.04.2015 r., V CSK 445/14; z dnia 22.01.2016 r., I CSK 1049/14).

Jednakże prawidłowa, dopuszczalna i zgodna z prawem waloryzacja świadczenia wymagałaby jednoznacznego, precyzyjnego oznaczenia miernika waloryzacji przewidzianego w treści umowy. Oznacza to, że przeliczenie sumy kredytu w PLN na CHF musiałyby zostać dokonane od razu, według uzgodnionego przez strony kursu, nie zaś odroczone w czasie na dzień nieznaną w chwili zawarcia umowy i pozostawione swobodzie Banku.

Należy zwrócić uwagę na tożsamość klauzul przeliczeniowych zawartych w kwestionowanej umowie kredytu z klauzulami uznanymi za niedozwolone i wpisanymi do rejestru takich klauzul pod poz. 3178 i 3179 na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 14.12.2010 r., XVII Amc 426/09, oraz wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 21.10.2011 r., VI ACa 420/11. Jeżeli przedsiębiorca zmienia jedynie kosmetycznie treść postanowienia, ale sens i treść normatywna postanowienia pozostaje taka sama, to postanowienie zmienione jedynie kosmetycznie nadal pozostaje klauzulą niedozwoloną (uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20.11.2015 r., III CZP 17/15). To samo należy odnieść do zastosowania tożsamej klauzuli przez innego przedsiębiorcę we wzorze tego samego typu umowy (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 13.07.2006 r., III SZP 3/06).

W aktualnym orzecznictwie sądowym dominujące jest stanowisko wskazujące na nieważność umów kredytu indeksowanego do CHF zawierających klauzule przeliczeniowe tożsame z kwestionowanymi przez powodów postanowieniami § 1 ust. 4 i § 7 ust. 6 umowy kredytu oraz § 6 ust. 1 zd. 2 i § 11 ust. 5 regulaminu.

Niezasadnie odwołał się pozwany do możliwości utrzymania postanowień indeksacyjnych z zastosowaniem przeliczeń walutowych według średniego kursu NBP. Wskaźnik ten ma charakter obiektywny. Jednakże w świetle wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 03.10.2019 r., C-260/18, w sprawie Kamil Dziubak, Justyna

Dziubak c/a Raiffeisen Bank International AG, skorzystanie z takiej możliwości może być kwestionowane. Przywoływany przez pozwanego wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 38.05.2018 r., XII C 706/18, oraz Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 24.10.2019 r., I ACa 1269/18, dotyczące umowy kredytu tego samego typu zostały wydane przez zapadnięciem przywołanego orzeczenia TSUE.

Z powyższych przyczyn Sąd pominął wnioskowany dowód z opinii biegłego, albowiem nie ma znaczenia, czy stosowane przez pozwanego kursy CHF miały charakter rynkowy, skoro ich stosowanie w umowie jest wadliwe z uwagi na brak indywidualnego uzgodnienia sposobu ustalenia tychże kursów, zaś możliwość przeliczenia kredytu według kursu średniego NBP została wskazanym wyrokiem TSUE istotnie podważona.

Reasumując powyższe, usprawiedliwione jest stanowisko powodów co do nieważności umowy kredytu.

Zgodnie z art. 189 kpc powód może żądać ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli ma w tym interes prawny.

Powództwo o ustalenie stosunku prawnego lub prawa może zostać uwzględnione wtedy, gdy spełnione są dwie przesłanki merytoryczne: interes prawny oraz wykazanie prawdziwości twierdzeń powoda o tym, że dany stosunek prawny lub prawo rzeczywiście istnieje. Pierwsza z tych przesłanek warunkuje określony skutek tego powództwa, decydując o dopuszczalności badania i ustalania prawdziwości twierdzeń powoda, wykazanie zaś istnienia drugiej z tych przesłanek decyduje o kwestii zasadności powództwa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27.06.2001 r., II CKN 898/00).

Interes prawny w rozumieniu art. 189 kpc oznacza potrzebę prawną, wynikającą z sytuacji prawnej, w jakiej znajduje się powód. Może wynikać z bezpośredniego zagrożenia prawa powoda lub zmierzać do zapobieżenia temu zagrożeniu. Interes prawny występuje także wtedy, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa, mająca charakter obiektywny. Powód musi udowodnić, że ma interes prawny w wytoczeniu powództwa przeciwko konkretnemu pozwanemu, który przynajmniej potencjalnie stwarza zagrożenie dla jego prawnie chronionych interesów, a sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego praw przez definitywne zakończenie istniejącego między stronami sporu lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu w przyszłości takiego sporu, tj. obiektywnie odpadnie podstawa jego powstania. Na takie cechy roszczenia o ustalenie z art. 189 kpc wskazywał wielokrotnie Sąd Najwyższy, m.in. w wyrokach: z dnia 30.10.1990 r., I CR 649/90; z dnia 08.05.2000 r., V CKN 29/00; z dnia 04.10.2001 r., I CKN 425/00; z dnia 01.04.2004 r., II CK 125/03; z dnia 18.06.2009 r., II CSK 33/09; z dnia 18.03.2011 r., III CSK 127/10; z dnia 09.02.2012 r., III CSK 181/11, OSNC 2012/7-8/101; z dnia 14.03.2012 r., II CSK 252/11; z dnia 29.03.2012 r., I CSK 325/11; z dnia 19.09.2013 r., I CSK 727/12. Inaczej mówiąc, przez interes prawny w procesie cywilnym należy rozumieć obiektywną w świetle obowiązujących przepisów prawnych, to jest wywołaną rzeczywistym narażeniem lub zagrożeniem określonej sfery prawnej, potrzebę uzyskania określonej treści wyroku (T. Rowiński, *Interes prawny w procesie cywilnym i w postępowaniu nieprocesowym*, Warszawa 1971, s. 26). Osoba zainteresowana może dochodzić roszczenia o ustalenie, jeśli nie może uzyskać jakiegokolwiek innej ochrony, w jakikolwiek inny sposób, niż poprzez uzyskanie i przedłożenie wyroku ustalającego istnienie lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego. O istnieniu interesu prawnego w rozumieniu art. 189 kpc decyduje faktyczna, konkretna potrzeba ustalenia. Potrzeba ta zaś niewątpliwie występuje wówczas, kiedy ustalenie prowadzi do definitywnego rozwiązania problemów powoda i chroni jego również na przyszłość przed posunięciami strony przeciwnej.

Biorąc pod uwagę fakt, iż umowa kredytu została zawarta na okres do 2041 r. oraz fakt, iż ani w chwili zawarcia umowy ani obecnie nie ma realnej możliwości obiektywnego ustalenia kursu waluty, według którego następuje przeliczanie rat, pobieranych regularnie przez pozwanego, należy uznać, że zachodzi niepewność sytuacji prawnej powodów wymagająca wiążącego rozstrzygnięcia. Ustalenie nieważności umowy kredytu zwalnia powodów z obowiązku dalszego uiszczania kolejnych rat kredytu i otwiera drogę do ostatecznego rozliczenia kredytu.

W tej sprawie spełnione zostały przesłanki ustalenia nieważności umowy kredytu na podstawie art. 189 kpc, tj. posiadanie przez powodów interesu prawnego w żądaniu takiego ustalenia oraz zaistnienie wadliwości umowy w postaci jej sprzeczności z prawem skutkującej nieważnością na podstawie art. 58 § 1 kc.

Sąd ustalił zatem (pkt I wyroku), że umowa kredytu hipotecznego zawarta w dniu 21 maja 2008r. nr (...) pomiędzy powodami a (...) Bankiem SA jest nieważna.

Zgodnie z art. 405 kc w zw. z art. 410 § 1 kc kto spełnił świadczenie nienależne, obowiązany jest do jego zwrotu. Zgodnie zaś z art. 410 § 2 kc świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

W konsekwencji stwierdzenia nieważności umowy kredytu powodowie mogą domagać się zwrotu świadczenia nienależnie spełnionego w wykonaniu tychże umów, tj. zwrotu kwot przekazanych poprzednikowi prawnemu pozwanego Banku w okresie wskazanym w pozwie tytułem spłaty kredytu.

Jak wynika z zaświadczeń i historii kredytu wystawionych przez pozwanego, we wskazanym okresie powodowie spłacili łącznie 105.683,39 zł i 83,72 CHF.

Nieważność umowy kredytu oznacza brak podstaw do zapłaty wszystkich przewidzianych w niej należności, nie tylko spłaty kapitału i odsetek umownych, ale także prowizji i innych opłat, w szczególności składek na ubezpieczenia związane z udzieleniem kredytu.

Roszczenie o zapłatę zostało jednakże oddalone.

Wskazać należy, iż rozliczenie nieważnej umowy na podstawie przepisów o nienależnym świadczeniu jest czystym restytucyjnym zwrotem tego, co świadczone. Oczywiście nie ma przeszkód do wzajemnego potrącenia świadczeń, ale tylko wówczas, gdy jest to wynikiem woli obu stron, bądź też jednej strony - składającej oświadczenie o potrąceniu i zgłaszającej procesowy zarzut potrącenia.

Wezwanie konsumenta do zwrotu nienależnego świadczenia w postaci kwoty kredytu wypłaconej na podstawie nieważnej umowy aktualizuje po jego stronie obowiązek zwrotu świadczenia. Potrącenie jest bowiem możliwe tylko w przypadku, w którym roszczenie potrącającego jest wymagalne (art. 498 § 1 k.c., a contrario art. 120 § 1 k.c.). A wymagalność roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia następuje dopiero po wezwaniu (art. 455 k.c.).

Powodowie domagali się zwrotu wpłaconych środków wraz z odsetkami. Analogicznie zatem roszczenie banku o zapłatę wypłaconego powodowi kapitału w kwocie 130.653,11 zł, staje się wymagalne także po wezwaniu do zapłaty, co pozwany uczynił w odpowiedzi na pozew (art. 203¹ k.p.c.) – k. 113v.

Sąd w pełni podziela w tym zakresie stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w uchwale z 16.02.2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, nr 6, poz. 40 przewidujące możliwość zastosowania instytucji potrącenia do wierzytelności banku.

Zgodnie z art. 498 § 1 k.c., gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym. Wskutek potrącenia obie wierzytelności umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej (§ 2).

Stosownie do powyższego przepisu, przesłankami potrącenia są: wzajemność wierzytelności, jednorodność wierzytelności, wymagalność wierzytelności potrącającego, zaskarżalność wierzytelności potrącającego.

Skoro przedmiotowa umowa kredytu została uznana za nieważną – jak już wyżej wskazano – spełnione przez powodów i pozwanego świadczenia stały się świadczeniami nienależnymi, a zatem strony przedmiotowej umowy winny zwrócić sobie to co świadczyły w wyniku uznanej za nieważną umowy kredytu. Z powyższych zaś rozważań wynika, iż samo spełnienie świadczenia nienależnego jest źródłem roszczenia zwrotnego przysługującego zubożonemu, a zatem oba świadczenie nienależne są już wymagalne.

Na podstawie art. 499 k.c. potrącenia dokonuje się przez oświadczenie złożone drugiej stronie. Oświadczenie ma moc wsteczną od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe.

W orzecznictwie podkreśla się, że skuteczność oświadczenia o potrąceniu warunkuje skonkretyzowanie wierzytelności wzajemnej potrącającego przez określenie jej kwoty pieniężnej (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 1999 r. III CKN 308/98).

Nowa regulacja zarzutu potrącenia wprowadzona została do art. 203¹ k.p.c. obowiązującego od 07.11.2019r.

Podstawą zarzutu potrącenia może być tylko wierzytelność pozwanego z tego samego stosunku prawnego co wierzytelność dochodzona przez powoda, chyba że wierzytelność pozwanego jest niesporna lub uprawdopodobniona dokumentem nie pochodzącym wyłącznie od pozwanego.

Pozwany może podnieść zarzut potrącenia nie później niż przy wdaniu się w spór co do istoty sprawy albo w terminie dwóch tygodni od dnia, gdy jego wierzytelność stała się wymagalna.

Zarzut potrącenia może zostać podniesiony tylko w piśmie procesowym.

Pozwany złożył takie oświadczenie o potrąceniu w odpowiedzi na pozew za pośrednictwem swego pełnomocnika, który miał stosowne zakres pełnomocnictwa. (k. 113v)

Przy tym oświadczenie o potrąceniu zostało złożone także bezpośrednio powodowi. Odpada więc zarzut nieskuteczności takiego oświadczenia i naruszenia art. 61 kc.

W ocenie Sądu należało przyjąć wymagalność obu dochodzonych świadczeń w chwili ustalenia przez Sąd nieważności umowy. Wobec tego więc, że strony tej sprawy są względem siebie dłużnikami i wierzycielami, przedmiotem wierzytelności są pieniądze, obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem, zgłoszony przez pozwanego zarzut potrącenia jest co do zasady słuszny.

Zarzut ten stanowiący w sensie materialnoprawnym oświadczenie pozwanego o potrąceniu doprowadził do umorzenia obu wierzytelności do wysokości wierzytelności niższej czyli wierzytelności powodów zgłoszonej w pozwie tj.. 105.683,11 zł i 83,72 CHF. Wierzytelność pozwanego zgłoszona do potrącenia wynosiła 130.653,11 zł, co oznacza, że była wyższa od wierzytelności powodów. Na skutek uwzględnienia zarzutu potrącenia pozwanego, roszczenie powodów o zapłatę kwoty niższej tj. solidarnie kwoty 21.682,08 zł, nadto na rzecz powódki M. D. (1) kwoty 78.317,92 zł należało zatem oddalić.

Takie rozwiązanie uwzględnia interesy obu stron i stanowić będzie neutralne przerachowanie wpłaconych kwot na poczet ogólnego zadłużenia powodów (z tytułu nieważnej umowy) wyrażonego w złotych.

Zgodnie z art. 108 §1 k.c. Sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym postępowanie w instancji.

Podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu stanowi przepis art. 100 k.p.c., zgodnie z którym w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone. Sąd może jednak włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik uległ tylko co do nieznacznej części swego żądania albo gdy określenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub oceny sądu.

Należy przyjąć, iż wartość przedmiotu sporu samego roszczenie o ustalenie stanowi wartość umowy kredytu. Powodowie w tym zakresie proces wygrali, gdyż powództwo o ustalenie zostało uwzględnione. W zakresie dochodzonego roszczenie o zapłatę Sąd powództwo oddalił, jako nie zasadne. W związku z powyższym porównując obie te wartości należało znieść wzajemnie koszty procesu na podstawie art. 100 kpc.

W związku z powyższym orzeczono jak w pkt. 3 wyroku.

SSO Bartłomiej Drotkiewicz

Z/ Odpis wyroku z uzasadnieniem proszę doręczyć pełnomocnikom.

B. Drotkiewicz